

Qüestions

CIDOB

01

DESEMBRE
2011

LA RECUPERACIÓ DEL FUTUR: El cas de Líbia

Oleguer Sarsanedas entrevista a **Juan Garrigues**, investigador principal, CIDOB

A Líbia, la revolta va començar el 17 de febrer de 2011, poc després de l'esclat de les de Tunísia i Egipte. Però a diferència dels seus veïns, els libis es van veure abocats a una guerra civil que ha durat vuit mesos i a la que s'atribueixen milers de morts. El 23 d'octubre, tres dies després que Muammar Gaddafi morís a mans dels seus captors a Sirte, el Consell Nacional de Transició (CNT) proclamava oficialment l'alliberament del país i anunciava la formació d'un govern provisional en el termini d'un mes, eleccions a una assemblea constituent vuit mesos més tard i eleccions generals i presidencials al cap d'un any.

Acabat de tornar d'un viatge d'observació a Líbia, Juan Garrigues apunta que el sofriment generalitzat que ha representat el conflicte i la participació a la revolució d'uns sectors molt amplis de la societat permeten pensar que tant les autoritats com la població aconseguiran mantenir una actitud responsable en uns moments tan delicats com els actuals.

Quina situació es viu als carrers de Líbia en aquests moments?

A Trípoli, el que hi ha és eufòria: se celebra la revolució, s'agiten banderes, les parets són plenes de pintades. Hi ha concerts pels carrers, l'ambient és de festa –de festa nacional. De fet, la sensació seria de normalitat si no fos per la presència d'armes –moltes i molt visibles. Hi ha milicians arreu.

Vaig assistir a una manifestació en la que es reclamava el lliurament de les armes per part de les milícies (*qatibas*) i la normalització de la situació de seguretat. A Trípoli, si més no, hi ha preocupació per aquesta qüestió. Ara per ara, la gent prefereix quedar-se als seus barris i no està disposada a lliurar les armes fins que no hi hagi una autoritat que els inspirei prou confiança. Cal pensar que els milicians són civils que s'han vist empesos a agafar les armes. Molts han tornat a les seves feines d'abans, però d'altres, no: es mantenen a les ordres dels seus comandants. Hi ha centenars de milícies, organitzades per barris. A Trípoli n'hi ha procedents de diverses ciutats. Han viscut i viuen del suport de la població: són els herois de la revolució.

A Misrata, l'ambient és radicalment diferent, només cal veure les expressions de la gent: aquí hi ha hagut milers de morts i la ciutat és plena d'edificis i car-

ners destrossats. Tawerga, una petita ciutat prop de Misrata poblada per libis negres, és ara una ciutat morta: els seus habitants van ser reclutats per Gaddafi per atacar Misrata i se'ls acusa, entre d'altres coses, dels excessos comesos –entre els quals, nombroses violacions. Les represàlies han estat duríssimes i la gent ha desaparegut. La situació a Sirte no és gaire millor.

Hi ha risc d'una nova guerra civil?

Ara mateix, no. Durant el conflicte, es va parlar molt del perill de divisió interna de les forces revolucionàries. Però amb la victòria, la sensació predominant és de patriotisme i d'unitat del poble libi. A curt termini, el més gran repte és canalitzar les aspiracions de les ciutats, que han suportat el pes dels combats i ara reclamen un espai a la nova Líbia. Hi ha pintades pels carrers que reivindiquen el paper específic de cada ciutat, de cada barri.

Però malgrat certes tensions centrífugues, hi ha lloc per a un cert optimisme: a diferència d'Egipte i Tunísia, a Líbia la revolució l'ha viscuda gairebé tothom. No la capitalitzen uns quants, sinó tota la societat. L'orgull de formar part de la revolució és molt ample, molt transversal, gairebé general.

Durant el conflicte es va parlar molt de les tribus, però la realitat, com em va explicar un ciutadà de Trípoli, és que "a Líbia hi ha tribus, però no som gent tribal". Cal recordar que la població està molt concentrada a les ciutats i que això afavoreix molt les barreges, els creuaments. Molta gent no sap ni de quina tribu figura que haurien de ser.

Pel que fa als Gaddafistes, la línia oficial del CNT és que tots els qui no tinguin les mans tacades de sang, són benvinguts a la nova Líbia. Tenen molt present l'exemple nefast d'Irak, on els Baathistes van ser exclosos de la transició. I també el d'Afganistan, on s'ha anat a l'altre extrem i els "Senyors de la guerra", amb total impunitat, han participat a les institucions, han estat ministres i fins i tot vicepresidents. El gran repte és trobar un equilibri i donar la sensació d'inclusió. Per això al govern provisional de Líbia hi ha gent de diferents ciutats, representants de la diàspora, islamistes, dues dones.

Hi continua havent, de tant en tant, alguna batalla puntual en algun indret, però són poques. La mort de Gaddafi, realment, va ser un fet molt positiu per a la transició: ha permès tancar les possibilitats d'una "insurgència" gaddafista i passar pàgina.

Quina impressió transmeten els libis respecte de la intervenció de l'OTAN?

En general, es mostren agraïts cap als països que els han ajudat. Hi ha moltes pintades als carrers que ho testimonien. Estan agraïts perquè són conscients que, sense l'ajut internacional (que va ultrapassar, per cert, el mandat de les Nacions Unides), no haurien aconseguit derrotar Gaddafi. Algunes veus crítiques (poques) consideren que la resposta internacional va enfocar-se massa cap al vessant militar i no es va intentar d'establir negociacions serioses amb el règim –la qual cosa hauria pogut salvar moltes vides. D'altres, en canvi, opinen que la intervenció internacional hauria d'haver estat molt més contundent des del començament.

Qatar va ser el primer país àrab que va unir-se a la lluita contra Gaddafi. Quin és, ara mateix, el seu paper a Líbia?

Un paper molt important. Qatar va lliurar armes als revolucionaris i els va ajudar militarment durant tot el conflicte, violant obertament l'embargament

de Nacions Unides. I aquest ajut se li agraeix molt. Les banderes i pintades als carrers ho demostren. Tanmateix, la sensació avui és d'una certa reticència: els libis són gent molt orgullosa, que han deixat clar des del començament que són ells qui decidiran com ha de ser la nova Líbia i no les Nacions Unides, ni la comunitat internacional. Tampoc Qatar.

En aquest sentit, les declaracions de Mohammed Abdel Rahman Shalgam, el nou ambaixador libi a les Nacions Unides, són prou explícites: Qatar ha de limitar el seu paper a Líbia, inclòs el finançament d'elements ideològicament afins com ara Abdelhakim Belhadj, comandant a Trípoli del Grup Islàmic de Combat de Líbia, del qual se sospiten nexes amb Al-Qaeda. Deia l'ambaixador: "A Líbia no acceptarem que hi hagi una Hizbollah".

Ara bé, la reticència envers l'exterior no impedeix que Qatar sigui el principal finançador de, per exemple, la televisió i la ràdio.

Qui controla la situació del país, ara mateix?

Oficialment, un Primer Ministre (Abdurrahim El-Keib) nomenat fa unes setmanes pel CNT, i el propi Consell, que controla els comitès de seguretat (les milícies) de les ciutats i s'esforça per a integrar els milicians a la policia o a l'exèrcit. Un i altre són conscients que estan omplint un buit, que no han estat elegits democràticament i que, per tant, han de prendre les decisions per consens --la qual cosa fa difícil que es prenguin decisions importants.

Les autoritats són molt conscients del seu caràcter transitori. Un exemple interessant: han demanat que els fons libis en bancs estrangers no es descongelin massa ràpidament, per tal que, d'una banda, no els hagin de gestionar ells i, d'altra banda, s'evitin casos de corrupció.

Està previst que hi hagi eleccions a una assemblea constituent, que es voti la nova constitució i, després, que se celebrin unes eleccions generals. En total, passaran gairebé dos anys. I dos anys és molt de temps. El que més preocupa és la combinació d'un país fortament armat i fraccionat per milícies i una transició llarga, en la que l'esclat de qualsevol conflicte podria escapar-se de les mans. El risc hi és. Tanmateix, penso que es pot ser moderadament optimista de cara al futur. Líbia és un país amb una població reduïda (6.4 milions d'habitants), relativament ric (recursos naturals d'alta qualitat) i ètnicament i religiosament homogeni. Tot això són factors molt positius.

Encara és molt d'hora per dibuixar escenaris, però quina és la sensació: cap on es decantarà Líbia quan pugui expressar-se en unes eleccions democràtiques?

El model turc, d'un islamisme modern, és el que més cita la gent com a referent. Però Líbia és un país molt religiós i no és gaire agosarat suposar que, quan se celebrin eleccions, els guanyadors seran l'equivalent libi dels Germans Musulmans. L'islamisme a Líbia és molt conservador, especialment a l'Est, que és on més es nota la influència egípcia. De fet, des de la revolució, el país s'ha tornat encara més religiós, perquè els ciutadans senten que les seves pregarries han estat escoltades. Mai no s'havia vist els libis resar tant com ara. Ara bé, tampoc no sembla que la majoria de la població trobaria acceptable un islamisme tancat i exclouent.

Gaddafi, com els seus homòlegs de Tunísia i Egipte, va reprimir l'islamisme amb molta duresa, en connivència amb els països occidentals. Derrotat Gaddafi, semblaria lògic que ara els islamistes se'n beneficiïn políticament.